

เมื่อเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจโดยทุจริต และปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

ฉบับนี้จะขอนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องโครงการอาหารกลางวันสำหรับนักเรียน ซึ่งจะพบเห็นเป็นข่าวอยู่บ่อยครั้ง และคดีตัวอย่างนี้เป็นคดีจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๐๙/๒๕๖๐ มีข้อเท็จจริงว่า เหตุเกิดขึ้น ณ โรงเรียนแห่งหนึ่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนมีนโยบายให้จัดทำโครงการอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และได้มีคำสั่งแต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ (รองผู้อำนวยการโรงเรียน) จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ (ครู) เป็นคณะกรรมการจ่ายเงินค่าอาหารกลางวันให้กับนักเรียนที่ยากจนจำนวน ๔๕ คน ๆ ละ ๒๐ บาท ต่อวัน (ตั้งแต่วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ - ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗) รวมเป็นเงิน ๗๒,๐๐๐ บาท แล้วต่อมาครูการเงินได้จ่ายเงินให้กับจำเลยทั้งสาม และจำเลยทั้งสามก็ลงลายมือชื่อว่ารับเงินดังกล่าวไป แต่ไม่ได้นำไปให้แก่เด็กนักเรียนเนื่องจากเป็นช่วงปิดเทอม จึงนำเงินไปฝากเข้าบัญชีของจำเลยที่ ๑ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท (เป็นบัญชีเก็บรักษาเงินที่ใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อันมิใช่งบประมาณของแผ่นดินเพื่อเป็นเงินสวัสดิการของโรงเรียน) ส่วนที่เหลืออีกจำนวน ๒๒,๐๐๐ บาท ผู้อำนวยการโรงเรียนเก็บไว้เป็นเงินสด แต่เนื่องจากข้อเท็จจริงกรณีดังกล่าวเข้าลักษณะเป็นการกระทำให้เป็นการทุจริตจึงต้องดำเนินคดีอาญาด้วย คดีนี้ศาลฎีกาพิเคราะห์แล้วสรุปได้ว่า

ประเด็นที่ ๑ จำเลยทั้งสามกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๑ หรือไม่ กล่าวคือ โครงการอาหารกลางวันเป็นนโยบายของผู้อำนวยการโรงเรียน จำเลยทั้งสามเป็นกรรมการผู้ดำเนินการ ที่สำคัญคือ จำเลยทั้งสามไม่เคยทำเรื่องนี้มาก่อน จึงได้ไปสอบถามครูผู้ทำหน้าที่การเงิน แต่ครูการเงินไม่ได้แนะนำว่าให้ยืมเงินงบประมาณสำรองเพื่อใช้โครงการก่อน และเมื่อได้รับการจัดสรรเงินงบประมาณมาแล้ว ครูการเงินก็ไม่ได้แจ้งให้จำเลยทั้งสามทราบ จนสิ้นกำหนดระยะเวลาตามโครงการ และโรงเรียนปิดเทอม ครูการเงินจึงแจ้งให้จำเลยทั้งสามมารับเงิน ซึ่งที่ถูกแล้วต้องไม่จ่ายเงินดังกล่าวเนื่องจากไม่อาจจะไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ได้แล้ว ส่วนเงินที่ได้รับมามีการนำไปเข้าบัญชีที่มีชื่อจำเลยที่ ๑ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท เป็นบัญชีเพื่อสวัสดิการของโรงเรียนที่ผู้อำนวยการโรงเรียนมีอำนาจสั่งจ่ายและนำไปใช้ และผู้อำนวยการโรงเรียนเก็บเงินสดไว้ ๒๒,๐๐๐ บาท โดยจำเลยทั้งสามไม่ได้นำเงินไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว เมื่อมีการตรวจสอบผู้อำนวยการโรงเรียนสั่งให้นำเงินจำนวน ๗๒,๐๐๐ บาท เข้าบัญชีของโรงเรียน จึงเห็นได้ว่า เรื่องที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของผู้อำนวยการโรงเรียน จำเลยทั้งสามในฐานะเป็นผู้ได้บังคับบัญชาต้องทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา จึงรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยทั้งสามมีเจตนาทุจริต จึงไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๑

ประเด็นที่ ๒ ส่วนจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ หรือไม่นั้น เห็นว่า เมื่อระยะเวลาตามโครงการสิ้นสุดลงแล้วจำเลยทั้งสามไปลงลายมือชื่อขอรับเงิน ทั้งที่ยังไม่ได้ดำเนินการตามโครงการจึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โรงเรียน อันเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗

จากคดีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การกระทำที่จะเป็นการทุจริตหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบภายใน คือ เจตนาของผู้นั้นด้วย หากไม่ครบองค์ประกอบก็ไม่เป็นการทุจริต แต่การที่ตนมีอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติกลับปล่อยปละละเลยไม่ดำเนินการ หรือดำเนินการไม่ถูกต้อง อันเป็นความเสียหายแก่หน่วยงานราชการ ย่อมถือว่าเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ แม้ผู้นั้นมีเจตนาทุจริต หรือภายหลังจะนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นมาคืนก็ได้ทำให้โทษทางอาญาและทางวินัยจบสิ้นลงแต่อย่างใด